

тою як добровільним громадським об'єднанням нотаріусів. *Державне управління* стосується цілеспрямованого впливу безпосередньо на його об'єкти за допомогою методів управління, що упорядковують діяльність об'єктів. *Державне регулювання* нотаріату більш пов'язане із впливом на середовище функціонування нотаріату.

Подальший науковий аналіз сутності та змісту управління нотаріатом слід здійснювати, враховуючи визначену специфіку, що вирізняється насамперед формами й методами управління, а також правосуб'єктністю управління нотаріатом.

Джерела

1. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручн.: У 2-х т. – Т. 1. Загальна частина / Ред. кол.: В. Б. Авер'янов (голова) та ін. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – 592 с.

2. *Грінченко О. О.* Особливості правового статусу консула при виконанні нотаріальної функції: міжнародно-правовий аспект: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.11 – міжнародне право. – К., 2005. – 26 с.

3. *Гулевська Г. Ю.* Організаційно-правові аспекти державного регулювання нотаріальної діяльності в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Ірпінь, 2004. – 19 с.

4. *Гулевська Г. Ю.* Організаційно-правові аспекти державного регулювання нотаріальної діяльності в Ук-

раїні: Дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Ірпінь, 2004. – 205 с.

5. Про нотаріат: Закон України № 3425-XII від 02.09.1993 // ВВР. – 1993. – № 39. – Ст. 383.

6. *Сміян Л. С., Нікітін Ю. В., Хоменко П. Г.* Нотаріат в Україні: Навч. посібн. (2-е вид., стереотип.) / За ред. Ю. В. Нікітіна. – К.: КНТ, 2008. – 680 с.

7. Статут Української нотаріальної палати. – <http://palata.notariat.org.ua/aboutunp/about/doc/118.html>

8. Українська нотаріальна палата. – <http://palata.notariat.org.ua/aboutunp>

9. *Федорова К. І.* Адміністративно-правове регулювання приватної нотаріальної діяльності в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний аграрний ун-т. – К., 2008. – 20 с.

10. *Фурса С. Я.* Теоретичні основи нотаріального процесу в Україні: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – К., 2003. – 42 с.

11. *Черниш В. М.* Цивільно-правові засади розвитку нотаріату в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – К., 2003. – 23 с.

12. *Ясінська Л. Е.* Становлення та розвиток інституту нотаріату в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень. – Львів, 2005. – 19 с.

Ірина ІЗАРОВА,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного
та трудового права КНЕУ
імені Вадима Гетьмана

Деякі проблеми визначення правового статусу архітектора

Архітектура – це мистецтво і фундаментальна наука, цікава й складна діяльність, що потребує високого рівня професійності осіб, які її безпосередньо провадять. Отже, архітектори є висококваліфікованими спеціалістами, митцями, котрі досконало опанували необхідні знання та навички. Архітектором можна стати, здобувши відповідну вищу освіту, але, щоб самостійно здійснювати архітектурну діяльність, відповідно до чинного законодавства України із 16 вересня 2009 року архітектори мають отримати кваліфікаційний сертифікат та особисту печатку. В чому полягає ця нова процедура, яка основна мета її встановлення? Чи можна розв'язати в такий спосіб практичні проблеми засилля непрофесійних та некваліфікованих кадрів в архітектурі, чи це стане додатковим тягарем для архітекторів?

Сьогодні питання професійної атестації архітекторів і в правовій, і архітектурній сферах досліджується недостатньо глибоко. Через це встановлений порядок проведення професійної атестації має певні прогалини, що потребує дослідження та вдосконалення.

Основне завдання цього дослідження – передусім розгляд правового статусу архітектора як головного виконавця проектних робіт зі створення об'єкта архітектури, а також аналіз особливостей проведення

чинного професійного атестування архітекторів. За результатами здійсненого дослідження необхідно обґрунтувати або заперечити потребу професійної атестації архітекторів, а також інших осіб, які беруть безпосередню участь у розробці проектної документації.

Відповідно до Закону України «Про архітектурну діяльність» її суб'єктами є архітектори та інші особи, які беруть участь у підготовці та розробці містобудівної документації, проектної документації для будівництва,

реконструкції, реставрації, капітального ремонту будинків і споруд, благоустрою, ландшафтних та садово-паркових об'єктів, науково-дослідній і викладацькій роботі [5]. Замовники (забудовники) проектів та будівництва об'єктів архітектури, підрядники на виконання проектних і будівельних робіт, виробники будівельних матеріалів, виробів та конструкцій, власники й користувачі об'єктів архітектури, а також органи влади, що реалізують свої повноваження у сфері містобудування нас у цьому дослідженні не цікавлять, оскільки вони хоч і є суб'єктами архітектурної діяльності, але це не є їхньою професійною діяльністю (замовники (забудовники) проектів та будівництва об'єктів архітектури, власники й користувачі об'єктів архітектури), або їхньою професійною діяльністю є непроєктна робота (підрядники на виконання проектних і будівельних робіт, виробники будівельних матеріалів, виробів та конструкцій, а також органи влади, що реалізують свої повноваження у сфері містобудування, а також науково-дослідна і викладацька робота).

Отже, до архітекторів згідно із зазначеним законом належать фахівці, які за результатами атестації отримали кваліфікаційний сертифікат, що надає їм повноваження стосовно ведення самостійної діяльності у сфері архітектури, і які несуть відповідальність за результати своєї роботи. Цікаво й те, що до архітекторів відповідно до закону у деяких правах порівняно також інженерів. Видається, що це не помилка, а правильно спрямована думка: адже не лише архітектори відіграють важливу роль у підготовці проектної документації, а й інженери, які не є архітекторами за фахом і, можливо, теж повинні мати окремих, визначених у законі статус та кваліфікаційний сертифікат, про що, власне, йдеться далі.

Архітектором-фахівцем може стати особа, котра здобула повну вищу освіту за фахом «архітектор». За чинним законодавством архітектором має право бути особа, яка має кваліфікаційний сертифікат, але до 2009 року порядку та підстав проведення професійної атестації в чинному законі закріплено не було. Тільки із 16 вересня 2009 року набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок проходження професійної атестації відповідальних виконавців окремих видів робіт, пов'язаних зі створенням об'єктів архітектури» (далі – Постанова) [4], за якою визначено порядок та підстави проведення професійної атестації відповідальних виконавців окремих видів робіт, пов'язаних зі створенням архітектурних об'єктів.

Якщо звернутися до закордонного досвіду, то, зокрема, в Росії загальні вимоги до проєктантів узагалі відсутні, оскільки з 2003 року ліцензування архітектурної діяльності було припинено у зв'язку з прийняттям Федерального закону «О лицензировании отдельных видов деятельности» № 128-ФЗ від 8 серпня 2001 року. Із відміною ліцензування і запровадженням самоврядної організації, яка уповноважена регламентувати діяльність у сфері архітектурно-будівельного проєктування, а також удосконалення законодавчої та нормативної бази.

Сьогодні в РФ розробляється система атестації, згідно з якою результати іспитів на професійну придатність, а також усі додаткові бали за участь у майстер-класах і конкурсах записуватимуть у спеціальну атестаційну книжку. Така книжка, розмір страхування й реалізовані об'єкти й визначатимуть репутацію архітектора XXI століття.

Практика західних країн свідчить, що професійну атестацію архітекторів більшість країн вважають необхідною та ефективною вимогою.

Відповідно до п. 2 згаданої вище Постанови фізична особа, яка здобула вищу архітектурну освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст», «магістр» та має стаж роботи за фахом не менш як три роки, та

інша особа, яка не має вищої архітектурної освіти, а стаж її роботи у сфері містобудування та архітектури становить не менш як десять років і їй може бути видано відповідний кваліфікаційний сертифікат архітектора, можуть пройти професійну атестацію.

По-перше, постає запитання: чому серед усіх виконавців окремих видів робіт, пов'язаних зі створенням архітектурних об'єктів, відповідальними законодавці визначили тільки архітекторів? У процесі створення об'єкта архітектури задіяно багато спеціалістів, зокрема й інженера, якого недаремно порівняли до архітектора в Законі України «Про архітектурну діяльність». Також є конструктор, технолог тощо, які не є за фахом архітекторами, однак теж виконують важливі види робіт, пов'язані зі створенням об'єкта архітектури.

Так, згідно з Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності у будівництві, пов'язаної зі створенням об'єктів архітектури, затвердженими наказом Мінрегіонбуду України № 47 від 27.01.2009 р. [2], відповідно до п. 4.1.2. серед кваліфікаційних вимог до провадження проектних робіт, зокрема, до головного архітектора – повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст), стаж роботи за професією керівників нижчого рівня: для магістра – не менш як 2 роки, спеціаліста – не менш як 3 роки; до головного архітектора проєкту, головного інженера проєкту – повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст) та стаж роботи за професією керівників нижчого рівня: для магістра – не менш як 2 роки, спеціаліста – не менш як 3 роки; до головного конструктора, головного спеціаліста розділу проєкту – це повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст) та стаж роботи за професією керівників нижчого рівня: для магістра – не менш ніж 2 роки, спеціаліста – не менш ніж 3 роки.

Потрібно, по-перше, зауважити, що в Ліцензійних умовах забули вказати про кваліфікаційний сертифікат, який повинні мати зазначені архітектори, по-друге, слід визначити вимоги, котрі висувають до головних інженерів проєкту, а також головних конструкторів і головних спеціалістів розділу проєкту.

Зважаючи на те, що архітектори здійснюють свої основні обов'язки тільки у складі авторського колективу, працюючи у тісній взаємодії з інженерами, конструкторами та спеціалістами розділу проєкту тощо, варто запитати: чи не є необхідним аналогічне професійне атестування для інших відповідальних виконавців окремих видів проектних робіт?

Окрім цього, відповідно до п. 2.10. Складу, порядку розроблення, погодження та затвердження проектної документації для будівництва ДБН А.2.2-3-97 [6] відповідальною особою за технічні, економічні, естетичні та екологічні якості проєкту загалом є головний архітектор проєкту (ГАП) чи головний інженер проєкту (ГІП). ГАП або ГІП готує договори, координує дії виконавців, веде переговори з замовниками, субпідрядниками і підрядниками й водночас вони є авторами проєкту. Тобто проєкт створюється під їхнім безпосереднім керівництвом і за безпосередньої участі. Відповідальною особою за якість розділу проєкту є керівник проєктного підрозділу та головний спеціаліст. Тож відповідальність за проектну документацію несуть всі зазначені вище особи, ГАП та ГІП в цьому разі взагалі порівняні, тому незрозумілою є позиція законодавця, який встановлює професійну атестацію для відповідальних виконавців окремих робіт, пов'язаних зі створенням об'єктів архітектури, маючи на увазі тільки архітекторів і залишаючи поза увагою головних

інженерів, конструкторів та спеціалістів розділу проекту.

Більше того, у проекті Містобудівного кодексу України, схваленому 9 вересня 2009 року на засіданні Кабінету Міністрів України, положення про професійну атестацію передбачають кваліфікування і головних архітекторів, і головних інженерів проекту, головних інженерів розділу проекту, головних конструкторів проекту [1].

І тут правильно зазначено, що кваліфікаційний сертифікат потрібно отримувати тільки головним архітектором проекту, а не всім архітекторам. Після набрання чинності цією Постановою не всі архітектори, які виконують проектні роботи, повинні будуть звернутися із заявою та певними документами за кваліфікаційними сертифікатами, адже виконання проектних робіт без кваліфікаційного сертифіката відповідно до ст. 19 Закону України «Про архітектурну діяльність» можливе у разі виконання проектів, які не будуть реалізовані, або таких, що не потребують дозволів на будівництво. Усі інші проектні роботи здійснюються тільки під керівництвом архітектора, який має кваліфікаційний сертифікат. З наведеного стає зрозумілим, що мати кваліфікаційний сертифікат потрібно тільки ГАПу, який очолює авторський колектив зі створення проектної документації.

На підставі викладеного пропонуємо розширити перелік осіб – відповідальних виконавців окремих робіт, пов'язаних зі створенням об'єктів архітектури, й визначити їх так: головні архітектори, головні інженери проекту, головні інженери розділу проекту, головні конструктори проекту.

По-друге, як можна порівняти осіб, що мають вищу архітектурну освіту, до тих, котрі її не мають, тільки за певним стажем роботи у сфері містобудування та архітектури? Сфера містобудування та архітектури передбачає не тільки викладацьку та науково-дослідну роботу, а й діяльність органів влади, які фактично ніколи не виконують проектних робіт. Питання постає у зв'язку і з тим, що зазначена особа хоча й працювала у сфері містобудування та архітектури, але на посаді, на якій не потрібно було мати вищу архітектурну освіту. А це означає, що трудовий стаж цієї особи навряд чи пов'язаний з такою діяльністю. Тому потрібно визначити докладніше, який саме стаж як стаж роботи у сфері містобудування та архітектури зараховуватиметься, якщо в цьому є потреба. Оскільки краще було б обмежитися наразі тільки тими особами, які мають вищу архітектурну освіту, тобто визначити, що професійну атестацію може пройти фізична особа, яка здобула вищу архітектурну освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст» або «магістр» і має стаж роботи за фахом не менш як три роки.

По-третє, постає питання, на яких підставах відповідно до цієї Постанови визначатимуть професійну спеціалізацію, рівень кваліфікації і знань архітектора. Адже така комісія, як орган влади, має діяти винятково за законодавчими та нормативно-правовими актами. Відповідно до п. 2.2 Положення про архітектурно-будівельну атестаційну комісію завданнями її є також затвердження правил професійної етики [3]. У зв'язку з цим пропонуємо розробити й винести на громадське обговорення проект Правил, в яких визначити професійну спеціалізацію, рівень кваліфікації і знань архітектора. У протилежному разі незрозуміло, на яких підставах працюватиме комісія.

Ще одним цікавим і таким, що заслуговує на увагу науковців, є сам порядок проведення професійної атестації, визначений у Положенні про архітектурно-будівельну атестаційну комісію, затвердженому Наказом Мінрегіонбуду № 212 від

27.05.2009 р. (далі – Наказ № 212) [3]. Наказом № 212 врегульовано порядок організації діяльності архітектурно-будівельної атестаційної комісії, що є органом, спеціально створеним з метою здійснення професійної атестації відповідальних виконавців окремих видів робіт, пов'язаних зі створенням об'єктів архітектури.

У Наказі № 212 установлено, що організаційне забезпечення діяльності Комісії здійснюється Національною спілкою архітекторів України (далі – НСАУ), в приміщенні якої вона і розміщується. До складу цієї Комісії входять представники Мінрегіонбуду, Національної спілки архітекторів та інших самоврядних об'єднань у сфері архітектурної діяльності, які є висококваліфікованими фахівцями і які мають вищу архітектурну освіту та стаж роботи за фахом не менш як десять років. Але тут варто уточнити: в якому співвідношенні?

Відповідно до п. 4.2. персональний склад Комісії затверджується наказом Мінрегіонбуду, що, звичайно, може призвести до певних непорозумінь із НСАУ та іншими самоврядними об'єднаннями. Оскільки НСАУ є найважливішим недержавним органом, що забезпечує організаційну діяльність Комісії, пропонується внести зміни до Наказу № 212 й визначити, що половина і один член комісії повинні бути членами НСАУ, а також змінити п. 4.2. такого змісту: «Персональний склад Комісії затверджується наказом Мінрегіонбуду за поданням Національної спілки архітекторів України».

Незрозумілим залишається питання, на яких підставах здійснюють свою діяльність архітектори протягом терміну з 16 вересня 2009 року до отримання кваліфікаційного сертифіката, адже за законом вони не мають права виконувати численні проектні роботи. З огляду на це пропонуємо визначити строк, протягом якого бажачі архітектори мають пройти атестацію й отримати кваліфікаційний сертифікат, – наприклад, два роки.

За результатами наукового дослідження з метою вдосконалення чинного порядку проведення професійної атестації архітекторів пропонуємо такі зміни.

По-перше, визнати створення інституту кваліфікації та сертифікації архітекторів цікавим і актуальним досягненням правової думки, але вважаємо необхідним подальше вдосконалення інституту, зокрема, створення фахової багаторівневої системи підготовки архітекторів, що дало б можливість усім архітекторам після здобуття вищої освіти працювати за фахом, а також для набуття кваліфікації рівня головного архітектора проекту пройти відповідну професійну атестацію, яку підтверджувати кожні п'ять років.

По-друге, розширити перелік осіб – відповідальних виконавців окремих робіт, пов'язаних зі створенням об'єктів архітектури, які підлягають обов'язковій професійній атестації, і визначити їх так: головні архітектори, головні інженери проекту, головні інженери розділу проекту, головні конструктори проекту.

Закріпити положення про те, що на посаду ГАПу можна призначити тільки особу, яка має вищу архітектурну освіту, стаж роботи за фахом не менш ніж три роки, а також кваліфікаційний сертифікат.

Пропонується внести зміни до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності у будівництві, пов'язаної зі створенням об'єктів архітектури, затверджених наказом Мінрегіонбуду України № 47 від 27.01.2009 року, зокрема, вказівку про кваліфікаційний сертифікат, який повинні мати вказані особи: слід визначити вимоги, які висуваються до головних інженерів проекту, головних конструкторів і головних спеціалістів розділу проекту.

По-третє, розробити і винести на громадське обговорення проект Правил, в яких визначити професійну

спеціалізацію, рівень кваліфікації і знань архітектора, а також внести зміни до Наказу № 212, де визначити, що половина і один член комісії повинні бути членами НСАУ, а також змінити п. 4.2.: «Персональний склад Комісії затверджується наказом Мінрегіонбуду за поданням Національної спілки архітекторів України».

Останнє і найважливіше: пропонуємо визначити строк – два роки, протягом якого всі бажаючі архітектори мають пройти атестацію і отримати кваліфікаційний сертифікат.

Перспективними також вважаємо наукові дослідження з метою вирішення деяких проблемних питань, які можуть виникнути у процесі реалізації норм постанови про проведення професійної атестації, що стосуються порядку, повноважень та підстав складання актів у разі виявлення фактів порушення вимог нормативно-правових актів, будівельних стандартів тощо, а також недостовірних відомостей, поданих до комісії і факту передачі кваліфікаційного сертифіката іншій особі, визначених у п. 15 цієї постанови; а також підстави прийняття окремого рішення про продовження кваліфікаційного сертифіката, визначеного у п. 13 постанови; підстав і порядку проведення іспитів та співбесіди у п. 8, які, безперечно, потребують подальшого наукового дослідження та вирішення.

Джерела

1. Концепція Містобудівного кодексу України: схвал. розп. Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. // Офіційний вісник України. – 2007. – № 53. – С. 105. – Ст. 2171.

2. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності у будівництві, пов'язаної із створенням об'єктів архітектури, затв. Наказом Мінрегіонбуду України № 47 від 27.01.2009 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 20. – С. 134. – Ст. 662, код акта 46069/2009.

3. Положення про архітектурно-будівельну атестаційну комісію, затв. Наказом Мінрегіонбуду України № 212 від 27.05.2009 р. // Офіційний вісник України. – 2009. – № 61. – С. 204. – Ст. 2189.

4. Порядок проходження професійної атестації відповідальних виконавців окремих видів робіт, пов'язаних із створенням об'єктів архітектури, затв. постановою Кабінету Міністрів України № 79 від 11 лютого 2009 р. // Урядовий кур'єр. – 2009 – № 30.

5. Про архітектурну діяльність: Закон України від 20 травня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 31. – Ст. 246.

6. Склад, порядок розроблення, погодження та затвердження проектної документації для будівництва ДБН А.2.2-3-97. – К.: Держ. ком. України у справах містобудування і архітектури, 1997. – 21 с.

12

Світлана КОСТЮК,
студентка Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Злука УНР і ЗУНР: уроки для сучасної України

22 січня 2009 року Україна відзначала 90-ту річницю прийняття універсалу Директорії про злуку Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки в єдину державу. Ця подія ввійшла в нашу історію як День соборності України.

Соборність, тобто об'єднання в одне державне ціле всіх земель, що заселяє нація, – чудовий ідеал. Для українського народу, віками позбавленого своєї державності, розірваного на частини й розділеного між двома могутніми імперіями – Російською та Австро-Угорською, проблема соборності була особливо важливою й неімовірно складною. З початком Першої світової війни, яка розділила українців, попри їхню волю, між двома ворожими блоками й не раз вогняним смерчем пронеслася західними теренами України, вона ще більше загост-

рилася. Безперечно, це дуже підривало й ослаблювало сили українців по обидва боки кордону, гальмувало національно-державне відродження [2].

Перша світова та її наслідки кардинально перекроїли всю систему міжнародних відносин. Зазнали поразки Німеччина та її союзники, не витримали напруження війни й розпалися Австро-Угорська монархія та Російська імперія. На політичній карті Європи, особливо на сході континенту, з'явилися нові держави, які визначали свої зовнішньополітичні цілі та пріоритети, заклали підвалини